

TUKKITYÖLÄINEN

Yksinäytöksinen murhenäytelmä.
Kirj. FRED KOSKI.

HENKILÖT —

ELIAS KALLIO, tukkityöläinen, 25 vuotias.
HELMI, hänen vaimonsa, 23 v.
HILMA KAARELA, tukkityöläisen leski, noin 35 vuotias.
DAVID METSÄLÄ, tukkityöläinen, Eliaksen työtoveri.

NÄYTTÄMÖ —

Yksinkertainen, mutta siisti tukkityöläisen asunto. Keskeillä, perillä ovi ulos, vasemmalla sivukamarin. Peräseinällä, oven oikealla puolella on uuni ja aluseinällä pöytä ja ikkuna. Peräseinällä oven vasemmalla puolella penkki, jossa on vesilämpö ja pesuastia. Sivulla astiakaappi. Nurkassa huntu. Muutama tuoli.

Esiiripun noustessa Elias ja Helmi istuvat pöydän ääressä ja syövät aamiaista. Äänettömyys, Helmi nousee ja kävelee ikkunan luo ja katsoo siitä ulos, päästään pienen huokauksen. Elias lopettelee syöntiään eikä huomaa Helmiä.

HELMI (kävellen äsken jättämänsä tuolin luo) — Jospa jäisit tänään sentään pois työstä. Ilma ulkona on kerrassaan kauheaa ja sitäpäisi...

ELIAS (kääntyen pois pöydästä) — Ei Helmi, ei se käy päinsä. Saateissa olen jo vuosikausia raatanut, eikä se ole sen pahempaa nyt kuin ennenkin. Kuntien vaan saan työvaatteeni päälleni, niin olen ulkona yhtä mieltäni kuin kotonkin alla. Onkohan paitani kuivunut? (ottaa uunin takaa villapaidan ja pilkkikengät, ulkoa n. k. "tinahousut")

HELMI (seuraten hänen liikkeitään) — Olemme olleet pian vuoden naimisissa ja koko ajan olet melkein joka päivä ollut työssä. Harvoin olet suunnitainakaan joutunut olemaan kotona, ja minusta tuntuu niin yksinäiseltä.

ELIAS (on tällä välin laittanut ylleen "tinahousut") ja asettaa pilkkikengät jalkaansa) — Niin kyllä... mutta työlläisen elämä on sellaista. Täytyy lähteä silloin kun saa sen oikeuden. Pian taas tulee aika, jolloin emme saa lähteä, vaikka kuinka haluisimmekin ja silloin on nälkäkuolema edessämme. Siitä varulta on meidän s. na koetettava varustautua. Sitten myöskin on muistettava se liisäys, joka on tulossa menohimme.

HELMI (on tällä välin istunut uudelleen, painaa päätänsä hieman alemmaksi) — Se on totta. En voi sinua koskaan soimata siitä, että haluaisit laiminlyödä velvollisuutesi perheesi kohtaan mutta — (menee uudelleen ikkunan luo. Elias seuraa hänen liikkeitään ja käy vakavaksi) — Elias, eikö se työ ole aina vaarallisempaa näin sateisena päivänä?

ELIAS (huolettomasti) — Eikös mitään! Ei se vielä ole tuntunut sen vaarallisenomalta. Ja mikä sinä, kyllä varovaisena olen se on turvallista joka aika. Olen jo tottunut, kuin olen monta vuotta ollut samassa työssä, etten osaa koskaan ajatellaakaan vaaraa.

HELMI. Kapanhan Kaarela vaimojakin oli ollut työssä täällä, mutta ei vaan kuolema säälinnyt häntäkään. Nyt erittäinkin muistuu mieleeni se tapaus. Se oli aivan samanlainen päivä kuin nytkin on tulossa, kun tuotiin sana, että Kaarela on saanut sur-

mansa puusta putoavan oksan kautta. Kaarela, neljän pienen lapsen isä Oi! kuinka sydäntäni särkee kuin muistan sitä hautausta. Olen nuoresta iästäni huolimatta ollut kymmenien työn uhrien haudalla. Teollisuus murhat siinä tehtaassa Suomessa, jossa "ojin työssä, olivat melkein jokapäiväiset, mutta kuin muistelen kuinka Kaarelan ruumis oli hautausmaalla vaimon ja neljän pienen lapsen ympäröimänä, niin vieläkin on sydämeni pakahdusta surasta, jonka tuo muisto aiheuttaa. Ruumista kun alettiin laskea hautaan, niin se nuorin poika, joka ei vielä voi puhuaakaan selvästi, katsoi minuun niin rukofelvasti apua pyytään ja sanoi: "Täti, älkää antako polten mietten panna itää tuonne kuoppaan. Itä nukkuu vaan ja pian noutee ylös ja ottaa Ollin tyhlintä". Oi! Silloin tuntuu niinkuin olisi sydämeni riistetty rinnastani, niin katkeraa oli se koetelemus. Lapsen katsetta en voinut kestää, joten käännyn pois. Muistelen sitä usein ja aina silloin tulee mieleeni että jos — Oh, miksi minä nyt siitä puhuisin. (pyyhki nopeasti silmiään).

ELIAS (on saanut työvaatteet ylleen ja on noussut seisomaan. Katsoo kelloaan ja koettelee taskujaan tutkaiseen onko kaikki tarpeelliset pikkutavarat mukana). Lähän hyvä mies oli Kaarela kuulemaan niin aikaiseen. Kiipeäsi olisi hänen perheensäkin häntä vielä tarvinnut, mutta nykyinen yhteiskuntajärjestelmä on sellainen, että se kaataa monen juuri parhaassa miehuuden iässä. Jaa, mutta minullapa ei tainnutkaan olla nenällinaa.

HELMI. Minä käyn hakemassa. — (menee kamarin).

ELIAS (Itsekseen. Puristaa päätänsä hiljalleen). Ei! Pois minun on saatava vaimoni täältä. Nämä metsän onkelet, jossa joka paukaus metsässä ja jokainen rautaisen koneen ääni uhkaa kuolemalla, ei ole oikea paikka naiselle. Kun hän vaan jaksaisi vielä odottaa nämä kaksi viikkoa, niin vien sitten hänet kaupunkiin ja keväällä sitten — kuin perheessämme on kolme jäsentä — menemme jonnekin maa-seudulle, josta voin hankkia palasen maata ja sinne rakennan kodin rakkaalle vaimolleni ja sille —

HELMI (tullen keskeyttäen hänet). Tässä on nenällina, Elias.

ELIAS (tehdessä lähtöä). No nyt, Helmi, minun on mentävä. Saat olla varma, että tulen kalpauskella odottamaan puolustuntia, jolloin saan taas viettäät hetken kanssasi. Hyvästi!

HELMI (seuraten häntä ovele). Hyvästi! Muista olla varovainen! (kun Elias on mennyt menee Helmi ikkunan luo ja katsoo siitä hetken aikaa ulos hyräillen jotain nuottia. Sitten istuu pöydän päähän tuolille, josta Elias lähti. Hänen ilmeistään voi huomata, että hän on ylenmäärin hermostunut. Sitten hän alkaa yksilseen puhumaan). Rintaani ahdistaa. Tuntuu niinkuin hartioillani olisi koko maailma. Se uniko? En maininnut siitä Eliakselle mitään, sillä olin huomaavinaan hänen ilmeissään jotain kummallista. Oh, hän on niin kelpo mies! Hän ei säästä itseään, jos vain siten tietää voivansa tehdä tulevaisuutemme onnelliseksi. — Onko se aave vai mikä? Ehkä se on vaan turhan aikaista hermostumista, mutta minusta on jo pitemmän aikaa tuntunut niinkuin jokin ääni povessani sanoisi: onneni tulee olemaan lyhyt! Voidaan-

ko unia uskoa? Luulen, että ei — mutta un, jonka näin viime yönä, tuntuu niin omituiselta. Ei, se ei ole totta! Hetken päästä olen jälleen ter-

ve ja oma itseni. Nyt aamu askareille (Rupeaa korjailemaan astioita pöydältä pesuastiaan. Ovelle koputetaan). Sisään!

(Hilma Kaarela tulee. Hänellä on pieni maito-astia, jonka hän asettaa pöydälle).

HELMI. Hyvää huomenta!

HELMI. — Huomenta! Aikaisempaa se Hilma tänä aamuna tuokin maitoa. Istukaa! (ottaa maitoastian pöydältä ja tyhjentää sen vatfin, jonka jälkeen hän peseeastian).

HILMA. — Satuin heräämään tavallista aikaisemmin, joten aloin aamu askareeni. Lehmätkin pidin navetassa yötä kuin on niin paha ilma. Kyllä siellä metsässäkin on nyt tu-kala työskennellä.

HELMI. (Teeskennellen välipitämättömyyttä) — Tukaalahan se on, mutta eipä ne miehet näytä siitä viiltävän mitään. Silhenkin taitaa totua, kuten Elias tänä aamuna sanoi.

HILMA. — Niin se taitaa olla! Tiedätkö Helmi, tänään täsmälleen 3 kuukautta on siitä kuin...
HELMI. — Muistan. Silloin oli juuri samanlainen ilma kuin tänäänkin näyttää olevan tulossa. Tuuli puhalsi ja puut huojuivat niinkuin tänään aamuna. Olen monta kertaa tänä aamuna katsonut ikkunasta ulos ja ääni metsästä tuntuu sanovan: orjaln ruumiit on jauhettava kiiltäväksi. kul-laksi omistajien kassaholveihin. Minusta tuntuu niin omituiselta.

HILMA. — Huomohan se on ilma ulkona, mutta se johtuu luojan tahdosta. Sille ei voi mitään köyhät eikä rikkaat.

HELMI. — Niin ilmoille kai emme voi mitään, mutta kakkia maailissa voimia ja kakkia niitä, joita ihminen on rakentanut, kaikkea mikä toimii ihmisen tahdosta, sitä me voimme hallita ja sille asettaa määritelmää. Ihmishän tämän koko maailman kulkua ja liikettä hallitsevat. Sanoin, ihmiset! Se on väärä määritelmä. Kaikkea sellaista, jota riippuu koko ihmiskunnan onni ja hyvinvointi hallitsee pieni joukko, jotka eivät ole ihmisiä, vaan he ovat nykyreiltä, venemijöitä. Heidän tähtensä, heidän etujensa takia miljoonat kärsivät. Esimerkiksi te, Hilma! Mehenne työllään tuotti kultaa tämän maan teollisuuden omistajille. Mitä hän siitä palkkiaan sai? Ruhojotun ruumiin ja se saitte kyyneleitä, kyyneleitä, näikää ja kurjuutta. Näin tulee olemaan niin kauan kuin tässä yhteiskunnassa vallitsee sellainen järjestelmä joka oikeuttaa harvoille nautinnon miljoonien kärsimyksiä kautta. Joka oikeuttaa kaikkien inhimillisten tarpeiden tuottamisen voittoa eikä tarpeita varten.

HILMA. — Pyydän Helmi, älä puhu minulle siitä. En tarkoita, että olet väärässä. Uskon, että olet aina ollut oikeassa kuin olet minulle puhunut siitä työväen aatteesta, mutta Helmi, sinä tiedät, minä en saata uskoa enkä ymmärrä asioita sillä tavalla. Luotan varmasti uskooni haudan takaisesta elämästä ja ihmisten kärsimyksistä sellaisenaan kuin olen sen vanhemiltani ja koulussa oppinut. Kärsin niin äärettömästi kuin minulle vätetään sitä vastaan.

HELMI. (On tällävälin saanut kaikki astiat pestyksi ja ryhtyy lakaisemaan lattiaa) — Niin, tähän olette saaneet sivistyneen kasvatuksen, jota vastaan minä olen kasvanut vaan tavallisena tehtaantytönä. Kaiketi silloinkin johtuu käsityksemme erilaisuus. Minä aiotte mennä kuin tämä työ-maa suletaan? Elias kertoi illalla, että kahden viikon kufuttua suletaan

tämä työmaa määräämättömäksi ajaksi syystä, kuin puutavaraa on tuotettu liian paljon! Hm. Paljon olisi vielä kodittomia ihmisiä, mutta ehän puutavaraa sitä varten tuotetakaan.

HILMA. (Hämmästyen) — Vai suletaan työmaa isommaksi ajaksi! Olen luullut, että tullaan ottamaan vaan tavallinen joulu-loma, jonka jälkeen voisin taas ruveta ansaitsemaan toimeentulomme pesemällä metsämiesten vaatteita. Vai oikein isommaksi ajaksi? (Jää miettiväisen näköiseksi) (Hiljaisuus. Te kai menette kaupunkiin?)

HELMI. — Puhuimme siitä illalla Eliaksen kanssa, mutta emme vielä voineet oikein varmaan päättää. Kaupunkiin kyllä menemme vähäksi aikaa, mutta mihin sieltä, emme voi tietää. Se kaikki riippuu työmarkkinoista.

(Pieni äänettömyys. Hilma on hyvin vakavan näköinen. Helmi lopettaa lakaisemisen ja vilkaisee ulos ikkunasta. Ottaa sitten tuolin ja asettuu istumaan pöydän luo vastapäätä Hilmaa. Hilma on näistä kaikista liikkeistä välipitämätön).

HILMA. (Kääntää katseensa Helmiin). — Kuule Helmi! Usein kun olemme puhuneet, niin olet maininnut olevasi ainoastaan tehtaantytö. Mitä tarkoitat sillä? Et ole koskaan minulle selostanut elämäsi tarkemmin niiltä ajoilta ennen kuin tulit Amerikkaan. Olisin niin utelias kuulemaan elämästäsi nuoruuden ajoiltasi.

HELMI. — Oh, se on vaan sarja kärsimyksiä ja surua, vääräyttä ja kostonhimoa. Luulen, että se ei tule teitä huvittamaan. Sentakia en teille halunnut kertoa.

HILMA. — Mutta Helmi, olisin nyt niin halukas kuuntelemaan. (Katsoo ulos ikkunasta.) Kaikki on vielä rauhallista kotona, sillä lapset ovat vielä nukkumassa. Kerro nyt Helmi, kerro.

HELMI. — No koska te niin haluatte, niin kerron teille lyhyesti siitä saakka kuin aloin muistaa. Meitä oli kaikkiaan viisi lasta, kolme poikaa ja kaksi tyttöä. Minä olin vanhin. Asuimme Suomessa erään tehdaskaupungin laidassa. Meillä oli siellä oma pieni hökkeli, jota kutsuimme kodiksi. Isäni työskenteli tehtaassa. Kun olin kuusi vuotias, alkoi äitini myöskin kulkea isän kanssa työssä, jättäen minut kahden nuoremman kanssa kotiin päiviksi. En silloin tiennyt, miksi äiti meni tehtaaseen. Kun kysyin häneltä syytä hän vaan sanoi "että sadaan rahaa." Paremmat selityksen puutteessa sen täytyi riittää. Sitten, kuin olin jo 10 vuotias, isäni kuoli. Mukskaantui tehtaan koneissa. Seuraava kaksi vuotta olivat kauhun aikoja. Minä kuljin kahden nuoremman veljeni kanssa kerjuulla. Nuorin veli ja sisko olivat kotona ja äiti kävi tehtaassa. Niitä kärsimyksiä ei voi sanoin kuvata, mutta ne eivät riittäneet. Äitini sairastui. Tauti paheni yhä ja lopulta voitti kuolema. Oi, (puistaa itseään) vieläkin puistattaa kuin ajattelen niitä aikoja. Meidät lapset eroitettiin. Kalkista en tiedä vielääkään mitään. Olin silloin 12 vuoden ikäinen. Menin tehtaaseen. Siellä oli satoja muitakin ikäisiäni. Siellä, suluttuna pois päivän paisteesta, ammottavien, jyrisevien koneiden ääressä, vartuin naiseksi. Olen usein ihmetellyt, kuinka kestin siellä niin kauan. Tovereitana kuoli kymmeniä, ehkäpä satoja. Toiset murskaantivat koneisiin. Toiset voitti tehtaasta peritty kuolemantauti. Sitten minut valtasi halu lähteä Amerikkaan. Tehtaan ko-